

УДК [338.45:68]:339.1

Н.М. Попадинець

Інститут регіональних досліджень НАН України

МЕБЛЕВЕ ВИРОБНИЦТВО: АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті досліджено проблеми розвитку підприємств меблевого виробництва. Розкрито основні недоліки розвитку галузі. Проведено аналіз конкуренції меблевої продукції на ринку. Проаналізовано процеси входу та виходу продукції меблевого виробництва на внутрішній та зовнішній ринки.

Ключові слова: внутрішній ринок, експорт, імпорт, конкурентоспроможність, меблеве виробництво.

N. Popsdenets

FURNITURE PRODUCTION: THE ANALYSIS OF CURRENT STATUS AND PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT

This article explores the problem of furniture manufacturing companies. Reveals Major shortcomings of the industry are Reveled. The analysis of competitive furniture products on the market is made. The process of input and output products for furniture manufacturing domestic and foreign markets are analyzed.

Key words: domestic market, export, import, competitiveness, furniture manufacture.

Н.М. Попадинець

МЕБЕЛЬНОЕ ПРОИЗВОДСТВО: АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В статье исследованы проблемы развития предприятий мебельного производства. Раскрыты основные недостатки развития отрасли. Проведен анализ конкуренции мебельной продукции на рынке. Проанализированы процессы входа и выхода продукции мебельного производства на внутренний и внешний рынки.

Ключевые слова: внутренний рынок, экспорт, импорт, конкурентоспособность, мебельное производство.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Успішність економічного розвитку України значною мірою визначається здатністю до гармонійної інтеграції у глобальний економічний простір.

Вступивши в Світову Організацію торгівлі та проголосивши політичний курс щодо інтеграції до Європейського Союзу, Україна має створити, насамперед, ринкову економіку в національному вимірі. Це стосується усіх промислових комплексів та їх галузей, водночас і підприємств меблевого виробництва.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання щодо ефективності функціонування меблевого виробництва в лісопромисловій галузі набувають великого значення. Дослідженню цієї проблеми присвячено багато наукових праць таких вчених, як: О. Гуменюка, В. Максиміва, С. Соколенка, В. Третяка, Г. Шевченка та ін.

Цілі статті. Метою дослідження є аналіз та обґрунтування напрямків формування конкурентоспроможного, інтегрованого у світове виробництво меблевого виробництва як складової лісопромислового комплексу. Пріоритетом у цьому дослідженні є орієнтація на задоволення потреб внутрішнього ринку у високоякісній, конкурентоспроможній продукції та вихід на зовнішні ринки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Меблеве виробництво сьогодні – це галузь, яка динамічно розвивається, поступово виходячи на європейський рівень якості та дизайну, нарощуючи виробництво в середньому на 20% у рік (рис. 1). Досягнутий у 2004 році випуск меблів оборотом у 1,5 млрд грн, перевершив попередній їх найбільший обсяг у 1992 рік (у докризовий період) на 7,0%, а їх виробництво за 2008 рік – більше 4,3 млрд грн, перевищило обсяг 2000 року у шість разів [1]. Різке зниження виробництва у 2009 році спричинено впливом нової економічної кризи.

Виробництвом меблів в Україні займається понад 2 тисячі підприємств, з них майже 260 – великі і середні підприємства. Найбільшими виробниками меблевої продукції в Україні є ЗАТ "Новий Стиль" (м. Харків), ТОВ "Гербор-Холдінг" (Волинська

обл.), ТОВ "Санпласт" (м. Дніпропетровськ), ТОВ "Модерн-Експо" (м. Луцьк), ТОВ "БРВ-Україна" (Волинська обл.), ТОВ "ЕНО Меблі ЛТД" (Закарпатська обл.), ЗАТ "Котовська меблева фабрика" (Одеська обл.), які спеціалізуються на виробництві меблів для сидіння, офісних, кухонних та інших видів меблевої продукції [2].

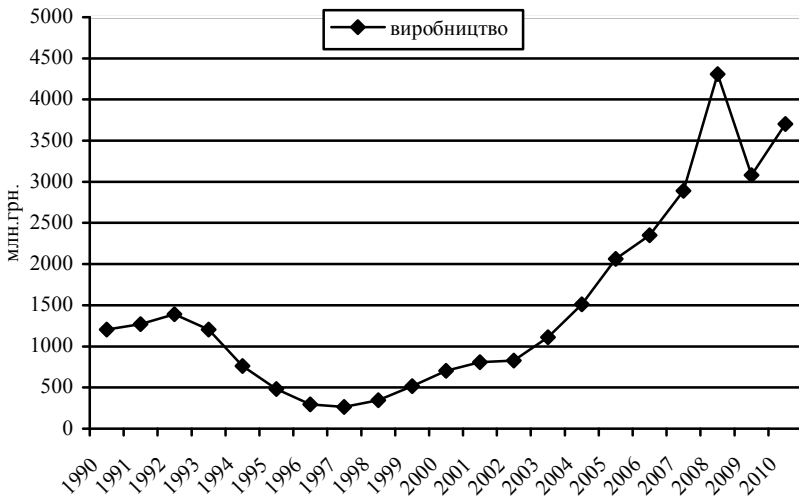

Рис. 1. Обсяги виробництва меблів 1990 – 2010 рр. *

* складено і розраховано за даними [1; 3; 4].

Після різкого спаду 1993-1997 років, у 1998 році вперше досягнуто зростання виробництва меблів проти попереднього року на 3,7%. У наступних роках позитивні тенденції було розвинуто з 2002 року обсяг випуску меблів щорічно збільшувався. У 2009 році знову відбувся спад виробництва, що спричинено фінансово-економічною кризою. Проте, упродовж 2010 року обсяги виробництва меблевої продукції збільшилися на 20,2% у порівнянні з 2009 роком, реалізація меблевої продукції зросла на 22,6% і склала 3,8 млрд грн, однак все це відбулося внаслідок заниження звітної бази кризового 2009 року.

За 1-й квартал 2011 року у порівнянні з відповідним періодом минулого року відбулося збільшення обсягів виробництва меблів на 29,3%, за цей період було реалізовано меблевої продукції на

суму 1021,3 млрд грн, що на 35% більше ніж за відповідний період 2010 року [4].

Основними факторами, що вплинули на темпи росту виробництва меблів у поточному році, можна вважати поступове послаблення впливу негативних наслідків світової фінансової кризи та переорієнтації вітчизняних виробників на випуск меблів середньої цінової категорії, на які зберігається попит на внутрішньому та зовнішньому ринку.

Розглядаючи структуру ринку меблів слід зазначити, що на ньому в даний час переважають побутові меблі. Зокрема, питома вага меблів для сидіння становить 60,4%, кухонних меблів – 6,1%, матраців та каркасів для них – 6,1%. Офісні та інші меблі в структурі займають відповідно 17,9 та 15,6% [1].

Як і раніше, основою вітчизняного меблевого виробництва є деревностружкові і деревноволокнисті плити (табл.1), хоча у світовому рейтингу вони зараз належать до меблевої сировини “нижче середнього рівня” через високий вміст отруйних формальдегідів. Зрозуміло, що таку продукцію і вироби з неї не просто просувати на зовнішні ринки.

Таблиця 1

Динаміка виробництва основних видів продукції деревообробної галузі України за 1990-2010 роки*

Найменування	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Деревностружкові плити, тис.куб.м	1131,0	377,4	264,0	1150,0	1329,0	1643,0	1622,0	1295,0	1471,0
% до попер. Року	-	70,2	121,1	115,2	115,6	123,6	98,7	79,8	113,6
Деревноволокнисті плити, млн.кв.м	36,0	14,4	17,44	24,1	22,2	25,0	28,7	23,5	27,0
% до попер. року	-	80,4	127,8	101,3	92,2	112,6	114,8	81,8	114,8
Фанера клеєна та ГКД, тис.куб.м	169,0	37,9	56,2	171,0	163,0	174,2	163,0	108,0	144,0
% до попер. року	-	126,2	127,0	122,0	94,8	106,8	93,5	66,2	133,3

– Інформація відсутня.

* складено і розраховано за даними [1; 3; 4].

У 2010 році відбулося збільшення обсягів виготовлення виробів з деревини на 8,7%. Виробництво деревностружкових плит за 2010 рік збільшилось на 11,8%, деревноволокнистих плит на 14,4%, фанери клеєної – на 33,3%, у порівнянні з попереднім роком.

За 1-й квартал 2011 року у порівнянні з відповідним періодом минулого року відбулося збільшення обсягів виготовлення виробів з деревини на 19,6%. Виробництво деревностружкових плит склало 406,0 тис.куб.м, що на 36,8% більше у порівнянні з відповідним періодом 2010 року, деревноволокнистих плит виготовлено 7,06 млн.кв.м, що на 34,9% більше, фанери клеєної – 36,7 тис.куб.м, що на 7,7% більше [4].

Динаміка виробництва продукції з деревини свідчить про поступове відновлення рівня промислового виробництва та споживання його продукції іншими виробництвами, насамперед меблевим.

Пріоритет розвитку меблевої промисловості прямо пов'язаний з розвитком прогресивних конструкційних матеріалів, зокрема, деревноволокнистих плит середньої щільності (MDF), застосування яких у якості конструкційного матеріалу дозволить значно знизити матеріаломісткість і собівартість меблів та, відповідно, підвищити ефективність їх виробництва та конкурентоспроможність продукції [6].

Враховуючи зростаючий попит меблевих підприємств на плити середньої щільності (MDF), у розробленій Департаментом розвитку легкої та деревообробної промисловості стратегії "Розвитку деревообробної та меблевої промисловості" передбачається введення в експлуатацію нового заводу по їх виробництву, потужністю 250 тис.куб.м на рік у Житомирській області [7].

Згідно мети і завдань Стратегії, у 2015 році за рахунок модернізації і технічного переоснащення підприємств, з урахуванням негативних наслідків світової фінансової кризи, обсяги виробництва продукції з деревини у вартісному виразі зростуть майже у 2 рази проти обсягів 2009 року. По обсягах виробництва продукції у натуральному виразі динаміка залежатиме від запитів ринку. В основному середньорічний приріст становитиме 35 – 50% до рівня 2009 року [1; 7].

Внаслідок введення нових потужностей по випуску MDF покращиться насичення внутрішнього ринку прогресивним конструкційним матеріалом для меблів, зросте їх конкурентоспроможність, збільшиться експортний потенціал галузі.

Та, не зважаючи на це, свідченням підвищення конкурентоспроможності меблевого виробництва є стабільне зростання експортно-імпортних операцій галузі (рис. 2).

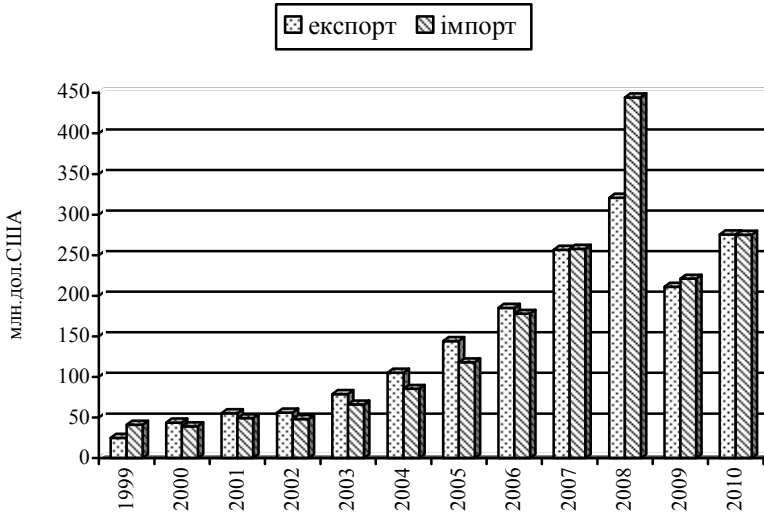

Рис.2. Обсяги експортно-імпортних операцій за 1999-2010рр.*
* складено і розраховано за даними [3; 4].

Споживачами українських меблів є понад 60 країн світу. Найбільше їх поставляється до Росії, Польщі, Німеччини та Франції. За даними Державної служби статистики України за 2010 рік українськими виробниками було експортовано меблів на суму 275,6 млн дол. США, що на 30,5% більше, ніж за попередній рік.

За 1-й квартал 2011 року було експортовано меблів на суму 77,6 млн дол. США, що на 25,2 млн дол. США (48,1%) більше ніж в аналогічному періоді 2010 року. В основному зростання експорту відбулося за рахунок поставок меблів для сидіння в країни СНД.

У зв'язку зі вступом України в СОТ значно збільшилися обсяги імпорту меблевої продукції, і сальдо зовнішньоекономічних операцій з 2008 року стало від'ємним, що створило загрозу національному виробнику. Так, за даними Державної служби статистики України в 2008 році в Україну було імпортовано меблевої продукції на 444,3 млн дол. США, в 2009 році відповідно

на 221,1 млн дол США [2; 5]. Як бачимо, світова фінансова криза спричинила різке падіння меблевого виробництва у всіх країнах світу, що позначилось на імпорті цієї продукції. Проте, у 2010 році було завезено в Україну меблів на суму 275,3 млн дол. США, що на 24,5% більше, ніж за аналогічний період 2009 року. За січень-березень 2011 року в порівнянні з аналогічним періодом минулого року імпорт в Україну зріс на 45,7% і склав 75,0 млн дол. США.

З понад 50 країн-імпортерів найбільше меблів ввозиться з Китаю. З цієї країни за 2010 рік було ввезено меблів на суму 97,9 млн США, що становить майже 36% від загального обсягу імпорту меблевої продукції в Україну. Імпорт меблів з Польщі, Італії, Російської Федерації, Німеччини та Туреччини разом дорівнює 40% від загального обсягу імпорту меблевої продукції.

Слід зазначити, що певні позитивні зрушення відбуваються у експортоорієнтованих підприємств галузі. Так, сальдо зовнішньоекономічної діяльності за січень-березень 2011 року склало 2,6 млн дол. США [4].

За даними Державної служби статистики у 2009 році імпорт меблів становив 221 млн дол. США [2], а за даними операторів меблевого ринку та інформацією ТЕМ у складі посольств України за кордоном, обсяги імпорту меблів за офіційними даними країн-постачальників їх на митну територію України значно перевищував показники внутрішніх статистичних спостережень, а це негативно впливає на розвиток вітчизняного меблевого виробництва.

Протягом останніх років Мінпромполітики неодноразово зверталось до Держмитслужби щодо необхідності вжиття заходів для посилення митного контролю. В результаті проведених заходів Держмитслужбою протягом 2009 року за фактами порушення митного законодавства при митному оформленні меблевої продукції заведено 30 справ про порушення митних правил на загальну суму 4,6 млн грн, з них про контрабанду на суму 2,7 млн грн [7].

Не меншу загрозу розвитку меблевої промисловості створює тіньове виробництво меблів. Частка незареєстрованих виробників меблів складає близько 33% [1]. Тобто, малі та середні підприємства, або так звані домашні майстерні, які мають все необхідне обладнання, реалізують свою продукцію, тим самим спричиняючи розвиток тіньової конкуренції. Порушуючи чинне законодавство ділки тіньового бізнесу створюють недобросовісну

конкуренцію законотворчим виробникам, демпінгуючи на ринку, не відповідаючи за якість продукції та не сплачуючи належних податків. Сертифікація продукції та належна робота правоохоронних і податкових органів, а також Держспоживстандарту України могли б, якщо не повністю ліквідувати таку діяльність, то значно її зменшити. З цією метою зазначеним контролюючим органам необхідно вжити заходів, які б унеможливили реалізацію на ринках та в торгівельній мережі України меблевої продукції тіньового походження, яка не гарантує безпеки споживачів та негативно впливає на економіку держави.

У той же час в меблевій промисловості зберігаються і інші не менш важливі проблеми.

Існує тісний зв'язок між меблевою промисловістю і сектором будівництва, внаслідок чого розвиток меблевого виробництва значною мірою залежить від стану в будівельному комплексі, особливо в житловому будівництві. В умовах кризи і заморожування багатьох будівельних об'єктів вітчизняний ринок меблів зменшився більше, ніж удвічі. В результаті виробництво скоротилось на 35%, а імпорт зменшився у два рази [1].

Одним із вагомих чинників, які впливають на розвиток меблевого виробництва, є також рівень платоспроможності населення.

Крім цього, промисловий потенціал більшості підприємств, створений у минулі роки, досягнув критичного рівня зношеності активної частини основних виробничих фондів (60 – 70%) [4], і через важкий фінансовий стан підприємств довгий час не компенсувався належними капіталовкладеннями, що призвело до технічного відставання. Поряд з цим, на технічний рівень меблевого виробництва негативно впливав і продовжує впливати недостатній розвиток вітчизняного машинобудування. Тому, для серійного виробництва меблевої продукції, меблевим підприємствам, потрібно завозити обладнання імпортного виробництва. Виробнича база провідних підприємств, що вже складається з імпортного обладнання, дозволяє даним компаніям серійно виробляти продукцію високого рівня якості. Серійним виробництвом меблів в Україні займаються переважно компанії із чисельністю працівників 50 і вище, тобто середні і великі компанії. Малі ж компанії виробляють переважно меблі на замовлення, а

тому у своєму виробництві використовують універсальне обладнання.

На відміну від продукції деревообробки, у виробництві меблів велике значення мають не тільки технічні і технологічні рішення. Меблі є продукцією, яка супроводжує людину впродовж усього життя і тому має відповідати стилю і смакам споживачів, бути комфортною і доступною за ціною для різних верств населення, мати багато інших естетичних характеристик, які створюють конкурентні переваги на ринку. У цьому плані проблемним питанням є відсутність в Україні школи меблевих дизайнерів.

Висновки. Виходячи з отриманих результатів дослідження, потрібно розробити організаційно-економічні заходи, спрямовані на підвищення ефективності роботи меблевого виробництва, а саме:

- законодавче врегулювання питання стимулювання вітчизняного товаровиробника для проведення модернізації та оновлення основних фондів шляхом надання пільг по оподаткуванню меблевого обладнання, яке ввозиться на митну територію України, за умови, що воно в Україні не виробляється;
- широко впровадити ресурсозберігаючі технології та новітні технології по деревообробці;
- запровадити правові механізми для розвитку здорової конкуренції та поступової ліквідації тіньового сектору економіки;
- розширити доступ до кредитів господарюючим суб’єктам промисловості;
- опрацювати питання щодо посилення контролю імпорту меблів.

1. Довідка “Про розвиток деревообробної та меблевої промисловості за 2009 рік”. Департамент розвитку легкої та деревообробної промисловості. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/newsline/show/derevoobrababa-tyvayushchaya-promyshlennostukrainy>

2. Лісова, деревообробна, меблева й целюлозно-паперова промисловість. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.djerelo.com/index.php?option=com_content&task=view&id=3898&Itemid=71

3. Статистичний щорічник України за 2009 рік. За ред. О.Г. Осауленка. Державний комітет статистики. – Київ, 2010. – 567с.

4. Медведев Ю.С. Доповідь "Про виконання галузевих Угод та колективних договорів за 2010 рік". Департамент розвитку легкої та деревообробної промисловості. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/derevoobrababa-tyvayushchaya-promyshlennostukrainy>.

5. Довідка "Про підсумки галузей промисловості за 2009 рік". – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article>.

6. Державна програма розвитку промисловості на 2001-2011 роки. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36412&cat_id=36198

7. Стратегія розвитку деревообробної та меблевої промисловості. Департамент розвитку легкої та деревообробної промисловості. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=50230B6425178D1C727133FDC46D5286?art_id=66614&cat_id=57966